

BARIŠA KREKIĆ, CONTRIBUTO ALLO STUDIO DEGLI SCHIAVI
LEVANTINI E BALKANICI A VENEZIA (1388—1398). Studi in memoria
di Federigo Melis. Vol. II. Giannini editore 1978, str. 379—394.

Na temelju dviju notarskih knjiga Marcusa de Raffanellis sačuvanih u Državnom venecijskom arhivu i podataka iz Historijskog arhiva u Dubrovniku, autor po godinama objavljuje popis robova koji su uvezeni u Veneciju između 1388. i 1398. Izvještava da je iz balkanskih i levantskih strana uvezeno u tom razdoblju 304 roba — robinje. Budući da je za godine 1390. i 1398. zapisan promet robljem samo u dva mjeseca, autor ih ne uzima u obzir prilikom analiziranja te pojave. Zato obrađuje sudbinu i kretanje 292 roba. Od tog broja 233 su ženske osobe, a samo 59 su muškarci. Među ženama najvećim dijelom su Tatarke (62,67%), a isto tako među muškarcima su Tatari (64,40%).

Od čitavog broja roblja podrijetlom su najviše Tatari (75,68%), zatim Čerkezi (9,24%), Rusi (4,45%), Bosanci (4,10%), Bugari (3,42%), Saraceni (1,71%) i Turci (0,68%).

Po uzrastu: do starosti od 10 godina bilo ih je 19, od 11 do 20 godina 186, od 21 do 30 godina 66, od 31 do 40 godina 15, i preko 40 godina 3. Prema tome najveći broj robova je između 11 i 30 godina starosti. Autor vidi razlog u tome što se roblje u toj životnoj dobi upotrebljavalo za fizički rad, službu u kući i kao konkubine. Prosječna cijena robinje životne dobi između 16. i 25. godine iznosila je 47,8 dukata. Najskuplje su bile one čerkeškog i tatarskog podrijetla 48,7 i 48,6 dukata po osobi, a najjeftinije su bile Bosanke 33 dukata po osobi.

Autor zaključuje da za uvoz više od 300 robinja — robova iz Levanta i Balkana između god. 1388. i 1398. uloženo je preko 12 000 dukata. Prema tome taj uvoz ima značajno mjesto u venecijanskoj trgovini. Budući da prevladavaju mlađe žene, one su zacijelo bile zaposlene u kući ili kao konkubine.

Josip Lučić

IGNACIJ VOJE, RELAZIONI COMMERCIALI TRA RAGUSA (DUBROVNIK)
E LE MARCHE NEL TRECENTO E NEL QUATTROCENTO. Atti del
convegno Senigallia, 10—11 gennaio 1976. Le Marche e l'Adriatico orientale:
economia, società, cultura dal secolo XIII al primo Ottocento. Atti e Memorie.
Nuova serie — anno 82° (1977). Deputazione di storia patria per le Marche.
Ancona 1978, str. 197—219.

Autor je prilog podijelio na dva dijela. U prvom konstatira da samo za XIII. i XVI. stoljeće postoje dobri istraživački radovi o trgovačkim odnosima između Dubrovnika i bliže talijanske obale. On zato obraća pažnju na XIV. i XV. st. na odnose između Marke i Dubrovnika koristeći se pri tom podacima iz serije »Debita notariae« Dubrovačkog arhiva. U njoj su zapisani kreditni ugovori i ugovori o trgovačkim društvima: societates, collegantiae, compagnie. Među strancima zapisanim u toj seriji nalaze se i trgovci iz Marke.

Pošto je sažeto iznio sadržaj ugovora sklopljenih između Dubrovnika i gra-

dova iz Marke (i Apulije) u XII. i XIII. st., potanko nas upoznaje s kreditnim poslovima tih trgovaca u pojedinim razdobljima. Tako su između 1330. i 1339. ankonški trgovci u Dubrovniku kreditirali robe i novca u iznosu od 8 500 perpera. U drugoj polovici XIV. st. udio stranih trgovaca u kreditiranju opada na 2—4 %. Prema autoru, to je posljedica prolaza kuge 1361—1363. i 1380—1390. i činjenice da kreditno poslovanje prelazi u ruke dubrovačkog plemstva.

Od XV. st. može se pratiti stalan uspon trgovačkih kredita u Dubrovniku. Autor ga povezuje s uspješnim gospo-

darskim razvojem zemalja u dubrovačkom zaleđu te obnavljanjem trgovačkih ugovora i veza sa talijanskim gradovima. U dubrovačkom kreditnom poslovanju osim trgovaca iz Ankone, sudjeluju i oni iz Pesara i Urbina. U drugoj polovici XV. st. — zbog dolaska Turaka u dubrovačko zaleđe, kao i zbog krize u dubrovačkoj proizvodnji sukna — opada kreditno poslovanje. Međutim, nakon što su se Turci ustalili na Balkanu, opet oživljava dubrovačka trgovina. Preko Dubrovnika se iz zaleđa velikim dijelom izvoze sirovine kojima se opskrbljuju talijanski gradovi. U to doba umanjuje se udio dubrovačke vlastele u kreditnim poslovima, a jače dolazi do izraza sudjelovanje građana i pučana. Istodobno uočava se veća aktivnost trgovaca iz Firenze, Prata i Tranija, a posebice iz An-

kone, Pesara i Urbina. Trgovci iz Pesara uglavnom prodaju gvado za bojenje sukna u Dubrovniku, dok se iz Marke velikim dijelom uvozi alaun za proizvodnju sapuna, zatim vuna i sl.

U drugom dijelu priloga autor raspravlja o trgovačkim društvima. U Dubrovniku su postojala različita trgovačka društva od onih koji se zovu *commenda* do *compagnia*. Mnoga od tih društava usmjerila su djelatnost prema Ankoni. Isto tako su se sklapala društva s trgovcima iz Marke, koji su npr. u XV. st. živjeli i poslovali u Dubrovniku. Preko njih se iz Dubrovnika izvozilo srebro, vosak, vuna, koža i sl. u Marku. Uložena svota (kapital) u tim društvima znala je biti velika. Kretala se od 1 200 do 4 150 dukata.

Josip Lučić

ANTONIO DI VITTORIO, IL COMMERCIO TRA LEVANTE OTTOMANO
E NAPOLI NEL SECOLO XVIII. Biblioteca di studi Meridionali diretta
da Luigi de Rosa, sv. 7, Napoli 1979, str. 158.

U ovoj seriji već su objavljene dvije piščeve knjige s problematikom iz XVIII. stoljeća: »Gli Austriaci e il Regno di Napoli 1707—1734. Le Finanze pubbliche«, sv. 1 i »Gli Austriaci e il Regno di Napoli 1707—1734. Ideologia e politica di sviluppo«, sv. 2. U toj trećoj knjizi, koja je izišla kao 7. svezak iste serije, autor nastavlja istraživanje vezana uz povijest Napuljskog Kraljevstva u XVIII. stoljeću.

U Uvodu upoznaje čitaoca da je knjiga nastala u povodu I. kongresa gospodarske i društvene turske povijesti, održanog ljeti 1977. u Ankari. Odlučio se da obradi razdoblje od tridesetih godina XVIII. st. dalje, jer je tada postojala jaka trgovina između Napuljskog Kraljevstva i Turske. Ona će, međutim, polako nazadovati prema drugoj polovici XVIII. st., jer se u istočnom Sredozemlju pojavljuje obnovljena dubrovačka mornarica. Dubrovački brodovi — kao i čitava dubrovačka trgovina — uživaju posebni pravni položaj u Turskoj, pa će oni ponovno preuzeti veliki dio posredničke trgovine između Turske i Napulja. Da bi objasnio te pos-

tavke, autor je obavio opširna istraživanja u turskim, dubrovačkim i talijanskim arhivima. Izlaganje mu teče u ovim okvirima:

Prvi dio (*La politica commerciale*) razbija se na 3 poglavlja. U prvom prikazuje trgovačku politiku Napuljskog Kraljevstva u polovici XVIII. st. God. 1734. kraljevstvo postaje nezavisno, pa je to prijelomna godina u kojoj počinje moderna povijest južne Italije. Prvi koraci u novoj političkoj situaciji bili su usmjereni na trgovački razvoj u smjeru merkantilističkih načela. Da bi se poboljšao izvoz, god. 1739. utemeljuje se Vrhovni trgovački magistrat koji je zapravo vodio trgovačku politiku. Vlada je sa svoje strane podupirala razvoj trgovine sklapajući (od 1739. do 1753) trgovačke ugovore s Njemačkim Carstvom, Turskom, Tripolisom, Švicarskom, Danskom, Nizozemskom, a kasnije još sa Sardinijom i Rusijom. Prometne trgovačke linije obuhvaćala su, dakle, istočno Sredozemlje i sjevernu Evropu uz zadržavanje starih veza sa zapadnom Evropom i talijanskim državama.